

Ez a kérdés, válaszatok!
(Petőfi Sándor)

Ál-alternatívák fogságában. A „sámánok” a szakadék felé tolnak

Nem véletlenül választottam mottóul *Petőfi Sándor* nyomatékos kérdését. Mielőbb valós, működőképes alternatívák között kellene választani, különben tönkremegy az ország. Nem maradt idő a további késlekedésre. A második Orbán-kormány nem használta ki az utóbbi másfél évet arra, hogy fordítson az ország helyzetén, ellenkezőleg, rontott azon. Elődje rossz kormányzása miatt felkészületlenül kerülhetett hatalomra, sőt kétharmadhoz jutott, ami a legrosszabb párosítást hozta.

Tudatlanság és határozottság

Tudatlanság és határozottság. Holott egy közmondás is megfogalmazza: „*Kétszer mérj, egyszer vágj!*” Hályogkovácsolás – ötletelve. Az eredmény nem kétséges. Ha nem jön be, márpedig nemigen jöhet, az áldozattal fizettetik meg az árát. *Újra*. A régi recept persze maradt: az érvágás. Megszorítások formájában, az sem változott, hogy ezek folyamatosak, már azzá váltak Gyurcsány alatt. Abban kétségkívül van változás, hogy a megszorítások politikája *durva sarcpolitikává* alakult. Az egyre inkább sorozatos kormányzati hibákat most is velünk fizettetik meg.

Orbán Viktor és Gyurcsány Ferenc.

Néhány példa erre: a bankadó, a különadók, pl. a távközlési adó, aztán a MOL-részvények visszavásárlása, a magánnyugdíj pénztárakból kivont háromezer milliárd forint nem a fejlesztésre fordítása, a kormányzattól eltúrt, sőt elősegített forintspekuláció és a forint

értékének megrendítése (több menetben is), a gyorsított adósságtörlesztés értelmetlensége (tartalmilag és formálisan: a forint durva leértékelése miatt nem csökkent az államadósság). A végtörlesztés ötlete, az összezsapott költségvetés. Külön ki kell emelni, hogy az intézkedéseket nem előzi meg hatásvizsgálat, ami akarva-akaratlanul kedvez a hisztériát keltő szándékoknak. Semmit nem látnak előre, nemcsak azt, hogy a forint zöld utat kapott értékvesztése hogyan hat az adósságra, de azt sem, hogyan borítja fel a költségvetést.

A változatok nem alternatívák, hanem rossz mutációk

Azok a változatok, amelyek közül átlagos ismeretek alapján választhatnánk, nem alternatívák, inkább rossz mutációk. Csak kis különbségek vannak közöttük, *a lényegben, a tévutakban, hasonlóak*. **A rossz politikát szinte mindegy, hogy ki hajtja végre, különösen akkor, ha lehetne jó politikát is megvalósítani.**

A több évtizedes kormányzási válság. Elmaradt rendszerváltás és hiányzó program

Magyarországon mindenekelőtt kormányzási válság van, magyarul: nem tudnak és szerintem nem is akarnak jól kormányozni. **Az alternatíva tehát a rossz és a jó kormányzás között húzódik meg.** Hogy jó legyen, ahhoz be kellene fejezni a rendszerváltást és bizonyos felkészültséget kellene szerezni. Evidens, hogy csak a helyzet ismeretére épülő, összefüggő gazdasági programok alapján lehet jól kormányozni. (Az EU-tagországokban a nehézségek és a tanácstalanság oka nagyrészt az, hogy ott sincsenek működőképes koncepciók. Csak duma. De ott legalább konzisztens gazdasági rendszer működik, inkább elvárható, hogy a gazdaság kikínlódja, mi kell. És ott nincsenek olyan naponta akár többször változó, „merész” ötletek, mint nálunk.)

A fordulat alapjai

A gazdasági rendszerváltás, a piacgazdaság érdemi, tartalmi kiépítése és az összefüggő elképzelések felvázolása lennének egy fordulat alapjai. A felkészültséget nemcsak a kormányzás „igényli”, hanem a kommunikáció és a szakértő kör is, és nyilván az ellenzék is. Nyilvánvaló az is, hogy **olyan lehet a kormányzás, amilyen az ellenzék, a média, a szakértői közeg**. Ha nem ilyen lenne, már rég lenne alternatíva, ehelyett létrejöttek volna a lehetőségek is tagadják, közben akadályozzák.

A gyenge színvonalú kormányzás az egyedüli oka leszakadásunknak

A különösen az utóbbi húsz év nagy részére jellemző rossz kormányzás az egyedüli oka lemaradásunknak. Ezt az előző kormányok is tagadni igyekeztek, a gyengécske gazdasági teljesítményt sikernek igyekeztek beállítani. A megfizetett sajtó ajnározásától kísérve.

1990–2010 között négy visegrádi ország fejlődését vizsgáltam azok után, hogy Orbán Viktor miniszterelnök a visegrádi országokat jelölte meg, mint amelyek a közeljövőben az európai növekedés motorjai lesznek. Köztük elsősorban Magyarország, amely – erről nem akarnak beszélni sem – a leggyengébb teljesítményt nyújtotta. (Ld. honlap.) Lengyelország megduplázta a bruttó hazai termék volumenét, Szlovákia majdnem hasonló növekedést ért el, Csehország 30 százalékos föléi növekedést teljesített, Magyarország pedig alig 20 százalékosat. Évi átlagban egy-egy százalékot! Szánalmas!

Érdekes az is, hogy a Gyurcsány-kormány még a növekedés éveiben elkezdte leszakadását. *Kóka János* dicsekvésének (Száguld a Pannon Puma!) semmi alapja nincs.

A „puma” a fán nyújtózkodott, nem száguldott. Olyan országoktól szakadtunk tehát le, amelyek hasonló adottságokból indultak, a teljesen eltérő teljesítmény semmi másra nem vezethető vissza, mint kormányaink felkészületlenségére és alkalmatlanságára. (Két kormány volt, amelyekre ez növekedési szempontból nem mondható el: az első Orbán-kormányra és a Medgyessy-kormányra, az utóbbinál azonban megindult az adósság növekedése, míg az előbbinél az csökkent.)

A gyenge színvonalú kormányzásról, mint okról beszélni sem szeretnek

Hogy a kormányzás gyenge színvonala a ludas, azt nem nehéz felismerni. Mégsem akarják ezt tudomásul venni. Tanulságos az a videó, amit most tettem fel a YouTube-ra. Ezen Gyurcsány Ferenc és szakértői (*Vértes András és Békesi László*), illetve a miniszterelnökkel barátságos, de hozzá politikailag nem kötődő *Hamecz István* beszélgetnek Friderikusz búcsúműsorában, 2008 júniusában. Itt Hamecz részéről felmerül: miért fejlődnek szomszédaink sokkal gyorsabban? Hamecz maga erre a szokásos sztereotip választ adja: mert ott vannak reformok. Például Szlovéniában. De elismerik, az ott nincs. A végén aztán, amikor már nem erről van szó, felmerül: rosszul kormányoznak. De azonnal továbblépnek, mintha a lényegét figyelmen kívül lehetne hagyni. http://www.youtube.com/watch?v=M0_t52-cc2Y (A kedélyes beszélgetés szűk két évvel az őszi beszéd után történt, ahol Gyurcsány szakértőiről lesújtó véleményt mondott... Ott felsorolt szakértői közül *Surányi György* és *Demján Sándor* már az ellenfélhez igazolt és ott ad tanácsokat. Ez szerintem meg is látszik... A többiek maradtak és Gyurcsány ma is azokra támaszkodik, akiket rossz véleménnyel illetett.)

Magyarország: KOMP-ORSZÁG. Hol késik a rendszerváltás?

Magyarországra találóa mondják: KOMP-ORSZÁG. Folyamatosan úton van, végtelenül elhúzódik az utazás, miközben mások már rég megérkeztek. Egy ilyen, mindeddig befejezetlen, egyesek szerint el sem kezdett nagy utazás a magyar rendszerváltás. Ha végignézzünk a hazai viszonyokon, átlagos műveltséggel is meg kell állapítanunk, hogy azok nem nagyon hasonlítanak egy piacgazdasághoz vagy egy polgári demokráciához.

Az államhoz való különleges kapcsolatok nélkül általában nem lehet eredményesen vállalkozni, még kevésbé meggazdagodni. A tulajdonformák nem egyenrangúak, ami elképzelhetetlen egy szolid polgári társadalomban. A jogi szabályozás és a kormányzati intézkedések áttekinthetetlenek és előreláthatatlanok. Normatív szabályozás helyett kézi vezérlés és önkény tapasztalható. Azért is, mert a társadalmat áthatják a formális és tartalmi összeférhetlenség torz viszonyai.

Formálisan létrejöttek a piacgazdaság intézményei, de ezek inkább tartalom nélküli díszletként, kulisszaként és pénzfaló hivatalokként működnek. Még mindig ott tartunk, hogy a monopóliumok minden következmény nélkül visszaélhetnek erőfölényükkel, tisztességtelen extraprofitra tehetnek szert, az ügyfeleket és dolgozóikat érdemben senki és semmi nem védi.

Az állam nem vagy rosszul látja el kötelező feladatait, amelyek pedig nélkülözhetetlenek a piac szabályozásában, gyakran asszisztál a monopóliumok nyereszkeedéséhez. Sorozatosan felrúgja a piacgazdálkodás szabályait. Ezek olyan súlyos gondok, amelyek mindenképpen rányomják a bélyegüket az eredményességre, a hatékonyságra, a teljesítményekre, sőt egyre inkább a működőképességre is. **Hiába lenne sokkal többre képes a magyar gazdaság, a csőd felé botorkál.** A gazdaságirányítás alkalmatlansága miatt.

Ne kelljen ellenszélben haladni

Hogy ez így történik és sajátosan főleg nálunk, Magyarországon, annak nyilván oka van. De hogy ezt megszüntessük, ahhoz jó lenne, ha előbb elismernék ezeket a súlyos problémákat. Így ugyanis legalább nem kellene ellenszélben haladni. Azt hallani viszont szüntelenül, hogy hazánk sikeresen befejezte a rendszerváltást és ez roppant nagy eredmény. Hiszen arra példa korábban nem volt, hogy szocialista országból kapitalista országot hozzanak létre.

Virtuálisan ez nyilván így van, virtuálisan ugyanis bármit lehet állítani. A szakértői közeg, amelyik nagyon függ a politikától és a multiktól, valamint a politikától még inkább függő médiaközeg ezt a véleményt visszaszajkózza. A hatalomnak ez nagyon kellemes, mert így nem bántják amiatt, hogy többnyire nincsenek piaci viszonyok, nem gyakorolhatnak nyomást a kormányra. És nincs felelőssége sem: a piaci viszonyok lesznek a felelősek. Azok, amelyek kialakulatlanok. Az állam nem látja el feladatait pl. a forint értékének megőrzésében és az árfolyamzuhanásért hol az euró, hol Olaszország, hol az általános aggodalom lesz a felelős. A rosszul működő és mutyizó kormány viszont nem.

A hamis propaganda külföldre is eljut: Magyarország piacgazdaság

Ez a hamis propaganda arról, hogy Magyarország piacgazdaság, külföldre is eljut, ahol ennek és beidegződéseik, meg kényelmük alapján az extrém viszonyok között működő magyar gazdaságnak olyan recepteket ajánlanak, amelyek egy kiépült piacgazdaságban talán beválnának. Nálunk viszont semmiképpen. Hogy itt mi van, abba nem ássák bele magukat, de nem is értenék meg, nem fognák fel. ezért eleve hajlamosak arra, hogy lefordítsák, valójában átfordítsák a történéseket. És egy ország, amelyet erre való éretlensége, felkészületlensége ellenére felvettek az EU-ba, ma már bent az EU-ban nem is lenne másként minősíthető, mint kiforrott piacgazdaságként. Pedig azok a viszonyok, amelyek itt vannak, azok sokkal inkább az ázsiai termelési módra emlékeztetnek vagy a feudalizmusra.

Ez volt a virtuális megközelítés, amit tényként kezelnek. A valóság keveseket érdekel, mert azzal csak probléma lenne. Jobbak tehát a panelek. De ezek is milyenek? Megkérdezhetnék a külföldi szakértők vagy újságírók magyar kollégáikat, milyen is felfogásuk szerint a kapitalizmus? A zavaros válaszokon nagyon meglepődnének.

A súlyos anomáliák nagy része magyar sajátosság

Ha – mindennapi keserű és mellbevágó tapasztalataink ellenére – elfogadjuk a virtuális értékelést, hogy itt igazi piacgazdaság van és polgári demokrácia, akkor az alternatíva sem lesz annyira sürgető, mint amikor tudjuk, hogy ez a rengeteg anomália nem szükségszerű tartozéka ennek a rendszernek. Hogy nem a rendszerből következne a stagnálás, elnyomorodás, elszegényedés, sanyargatás, hanem annak torz megvalósításából. A Visegrádi Négyek is udvariasan hallgattak, amikor végigszenvedték a magyar miniszterelnök előrejelzését, hogy nemsokára ők lesznek a legdinamikusabbak. Holott közülük két ország már most a legdinamikusabbak közé tartozik Európában, Magyarország viszont a leggyengébb teljesítményűek egyike.

Miért nem akar a komp-ország kapitánya normatív viszonyokat?

A komp-ország vezetése először is azért nem akar normatív viszonyokat, mert az nem érdeke. Ehhez képest kevésbé jelentős, hogy nem is tudja, hova is kellene az országnak elérnie. A „komp” ma is körbejár a folyón, valahol a két part között. A kormány szerint a kormány „tabukat döntöget”. A kijelentés is kifejezi felkészületlenségét. Hiszen az, amit „döntöget”, pontosabban nem vesz figyelembe, az nem tabu, hanem axióma, tehát eleve elfogadott igazság. Egy elméleti rendszer kiinduló eleme, de hol az ő elméleti rendszere? Amit „bedob” az ötlet kavalkád. Amit félredob, az nem más, mint a felkészültség, sőt a józan ész.

Az egyik „part” – természetesen képletesen – a kádári viszonyok, a másik a piacgazdaság, a komp-ország számára homályos tartalmú kapitalizmus. A komp-országban évtizedek óta, mióta a nagy utazás elkezdődött, nem sok változott. *Kádár János* alatt, amikor a komp még ki volt kötve, sokáig nem volt, nem lehetett elismert alternatíva. A „komp” anélkül indult el, hogy az alternatívát legalább végiggondolták volna. Ezzel elkezdődött komp-ország céltalan bolyongása. *A körbejárást a feladat bonyolultságával magyaróztatták: még senki nem ment át szerintük erről a partról vissza a másikra.* Közben a többi ország egy történelmi pillanat alatt révbe ért. Ők ténylegesen és nem virtuálisan átértek.

Az alternatíva még logikailag sem létezik

Ha valaki ma alternatíváról beszél, nem veszik komolyan, nagyrészt elhallgatják. A komp-országban az egyik stúdióból a másikba rohangáló mindent tudók (mert azok ma is vannak, sőt személyileg, családirag gyakran ugyanazok), napról napra ugyanazt zengik az abszurd viszonyok közé kényszerített alattvalóknak: **nincs alternatíva! A megszorításoknak nincs alternatívája!** És persze minden lehetőséget megragadnak, hogy az alternatíva elméleti lehetőségét is kizárják az emberek tudatából. Valahogy így: be kellett látnia a kormánynak, hogy megbukott a gazdaságpolitikája. Nem lehet másként csinálni, akár tetszik, akár nem, sajnos a megszorítások útján lehet csak járni.

Működőképes alternatíva nélkül talpon maradás sem lesz

Működőképes alternatíva nélkül nincs kibontakozás, de idővel szükségképpen talpon maradás sem lesz. Vannak viszont felesleges és óriási áldozatok: elpazarolt múlt, elvesztegetett jelen és jövő, rablógazdálkodás az erőforrásokkal, az ország leszakadása, periferizálódása, a gazdaság leépülése, milliók nélkülözése, százezrek nyomorba döntése, nincstelenné válása.

Működőképes alternatíváról, így, együtt kell beszélni: a jelző és a jelzett szó összetartozik. Vagyis: működni is kell és másnak is kell lennie. Attól tehát, hogy a mai kormányzás esetleg még rosszabb, mint az előző rossz kormányzás volt, nem beszélhetünk egymás alternatíváiról. A mostani kormány a fél világot Magyarországra haragította, az előző ezt nem tette, de ennek külpolitikája sem volt hatékony az ország számára. Egyik sem átgondolt és szakszerű, ebben közösek. Hogy az egyik kiszolgált a IMF-et, a másik állítólag elküldte, ez sem alternatíva, hiszen – mint előbb rámutattam – a valós alternatívának működni kellene.

A bukott múltból hívnak fel fordulatra. De mit is értenek ez alatt?

Az előző kormányzás is folytathatatlanak tűnt, ebbe bukott bele az előző kormány és annak elődje is. Az egyik volt vezető éppen ebből a bukott múltból fordulatra hívja fel *Orbán Viktor* miniszterelnököt, amin két dolgot ért: személyi változásokat, teljesen új összetételű kormányt és más gazdaságpolitikát. Nem részletezte, mit gondol, de ennek szerintem oka van. Nem lett volna taktikus kimondani: **valójában semmi fordulatszerű nincs a tarsolyában.** (Pont ő javasol ilyet, aki új pártjánál a régi és sikertelen „motorosakat” ültette maga mellé. Vajon milyen új várható pl. *Bauer Tamás* közgazdásztól, a párt alelnökétől? Ő folyamatosan bizonyítja, hogy nem változott doktrínája.)

A kormányban figyelembe vehető személyi körtől biztosan nem várható, hogy tartalmilag mást tegyen, más legyen a „gazdaságpolitikája”, pedig erre van szükség. Ez a más lenne a fordulat, amitől a lejtőn való visszafordulás várható. Ezzel szemben Gyurcsány nem gondolhat másra, mint az általa sikertelenül alkalmazott panelek felújítására. Mivel azonban ezek tartalmilag kevésbé különböznek a mostani kormányétól, tulajdonképpen annak kinyilvánított folytatásaként is értékelhetnénk ezt a „fordulatot”.

A bukásnál is nagyobb baj, ha ebből nem tanult

Nem az a baj az illető magas rangú volt vezetővel, hogy óriási bukást szenvedett el, pártja elutasítottsága miatt a Fidesz program és elgondolások nélkül jutott kétharmadhoz, tehát csak ötletelésről lehetett szó, a kétharmad és koalíciós vazallusa miatt minden fék nélkül.

Hanem az, hogy ebből a nagy bukásból sem a következményeket elszenvedő lakosság, sem ő maga nem profitált. Nem jelent meg az igény sem arra, hogy húsz év után – e húsz év túlnyomó részét követően – egészen másként kellene kormányozni.

A bukásnál is, amit talán meg lehet bocsátani, de elfelejteni nem lehet, fontosabb lehet a megújulás képessége. Annál is inkább, mert az, aki hosszú ideig kormányzott és mindenben részt akart venni, komoly tapasztalatokra és ismeretekre tehet szert. Legalábbis elvileg. *Winston Churchill* pályafutása elején nagyot bukott és le is váltották, amikor felsült a Dardanelláknál az angol flotta irányításában. Hosszú évekre kikerült a hatalomból, de amikor visszatért, már elképzelhetetlen volt, hogy hibáit megismételje. Ezeket az eseményeket ő maga is kutatta, meg akarta tudni, hol vétette el. Ha visszatérünk a mába, elszomorító, hogy még mindig **az önigazolás a fő törekvés** és ezzel együtt a közelmúlt kérdéseinek szőnyeg alá söprése. **Hogyan lehetséges, hogy még mindig nem tárták fel: miből adódott az eladósodás? Milyen intézkedésekből? Mert az, hogy a túlfogyasztásból következett volna, az ki van zárva, az nem más, mint „bószmeség”.** (Mondom, amikor ma sem tudom, konkrétan mit jelent ez a szó, de szerintem valami nagy ostobaság kifejezésére használhatják.)

Hogy mi mindenben és hogyan jelenne meg egy működőképes alternatíva, azt sok helyen megírtam, még könyvben is foglalkoztam e kérdéssel, következőképpen nem ismételném meg. Akit érdekel, olvassa el vagy elevenítse fel. Most inkább a címben megjelölt témát venném tovább.

Az ellenzék nem találta meg a hangját

Az ellenzék még mindig nem találta meg a hangját. A volt kormánypárt sem, ami arra is visszavezethető, hogy nem tud szabadulni hamis (mindenképpen hamisnak bizonyult) beidegződésektől és kinyilatkoztatásoktól. Roppant nehéz lehet számára azt bírálni,

aminek előzményét ő adja. Ezen csak úgy lehet segíteni, ha végre rádöbben, hogy nem lehet évtizedeken át folyamatosan megszorítani, nem lehet évtizedeken át rendszert váltani, bár ez roppant kényelmes és nem teszi próbára a politikusok képességeit.

Budapest, 2011. december 11.

Dr. Szabadi Béla

Honlap

<http://szabadibela.hu/>

Felhasználható a forrás megjelölésével!